

UNAPREĐENJE PROCESA PISANJA U NASTAVI ENGLESKOG JEZIKA

IMPROVEMENT OF QUALITY OF WRITING IN THE ENGLISH LANGUAGE TEACHING PROCESS

Sandra Stefanović¹⁾, Marija Mijušković²⁾, Jelena Danilović³⁾

Rezime: Pisanje je dug i složen proces na koji utiču mnogobrojni faktori: kontekst, sociokulturološki milje, itd. Pisanje na stranom jeziku je još značajniji fenomen, jer prolazi kroz različite faze u kojima je uloga nastavnika veoma važna. U ovom radu su dati predlozi strategija kojima bi se poboljšao kvalitet pisanja na stranom jeziku i time umanjile greške.

Ključne reči: unapređenje kvaliteta, pisanje, strategije

Abstract: Writing is a long and complex process influenced by many factors: context, socio-cultural environment, etc. It is even more significant matter when it comes to writing in a foreign language, because it goes through many different phases requiring a teacher's support. This paper views some strategies how to improve the quality of writing in a foreign language which will result in the error reduction.

Key words: improvement of quality, writing, strategies

1. UVOD

Pisanje je, nesumnjivo, najteža veština za čije ovladavanje je potrebno vreme i pravilna instrukcija. Mnogi ljudi su skloni da pomisle da je pisanje nešto što se lako i iznenada dešava, direktno iz piščeva pera. Međutim, to je dug i kompleksan proces čija težina ne leži samo u generisanju i organizovanju ideja, već i u njihovom prevođenju u tekst poštujući sadržajne, kontekstualne, socio-kulturne i druge aspekte samog procesa.

Kao i svaki proces pisanje prolazi kroz određene faze. Za razliku od ostalih procesa pisac tek na kraju otkriva kakav će njegov proizvod biti. Pisanje na stranom jeziku je utoliko teže i frustrirajuće iskustvo, jer pisac u mnogome zavisi od ograničenog vokabulara kojim raspolaže. Stoga je uloga nastavnika u svim fazama procesa pisanja od velikog značaja za razvoj i konstituisanje učenika kao pisca.

2. FAZE U PROCESU PISANJA

U prvoj fazi planiranja ili pre-pisanja, uloga nastavnika je najznačajnija. On treba da obezbedi sadržaje kojima će stimulirati i motivirati učenike da pišu. Nastavniku se sugerije da se pre bilo kakve aktivnosti stavi u poziciju učenika, jer često postoji velika razlika između onoga što učenici

vole i onoga o čemu moraju da pišu. Nastavnik se nalazi pred problemom kako postići ravnotežu između onoga što intuitivno oseća da je značajno za razvoj učenika kao pisca i kontradiktornog uticaja nastavnog materijala. On mora da osluškujе i prati potrebe učenika da bi njihova motivisanost bila veća. U jednom slučaju sadržaj sa ličnom konotacijom će bolje motivirati učenika, dok u drugom takve sadržaje treba izbegavati. En Reims smatra da učenicima treba davati aktuelne teme koje ih navode na razvijanje sopstvenih ideja, pronalaženje najpodesnije forme za njihovo izražavanje i preuzimanje rizika za rešavanje problema.

Drugi problem na koji nastavnik nailazi u ovoj fazi je kako davati instrukcije i uputstva u haotičnoj prirodi pisanja. Iz tog razloga nastavnik nameće neku vrstu reda time što se fokusira na pojedine aspekte pisanja: gramatiku, retoriku i slično. Što se podučavanja veštine pisanja tiče, nastavnik se može fokusirati na različite aspekte procesa pisanja: fokus na formu, fokus na pisca ili fokus na čitaoca. Prvi, tradicionalni pristup, bazira se na tekstu. Nastavnik često daje udžbenike sa modelima pisanja. Greške koje učenik pravi se smatraju nečim što je neophodno ispraviti i eliminirati. Visoko se vrednuje korektnost i preciznost. Kod drugog pristupa pisac se smatra nezamenljivim stvaraoцем teksta. Značaj se pridaje ciklusu pisanih aktivnosti koje pisca vode

1) Sandra Stefanović, II Kragujevačka Gimnazija, Kragujevac, mail: sandra_stef@yahoo.com

2) Marija Mijušković, Filozofski fakultet u Nikšiću, Nikšić, Crna Gora, mail: ape.maja@cg.yu

3) Jelena Danilović, FILUM, Kragujevac

od generisanja ideja do same publikacije završnog teksta. Treći pristup se orijentira na interakciju između pisca i teksta sa jedne strane i čitaoca sa druge. Čitalac mora da prepozna svrhu pisanja, inače komunikacija nije uspostavljena. U ovoj fazi nastavnik, takođe, treba da bliže upozna učenike sa osnovnim planovima pisanja: sadržajem, kontekstom, jezičkim sistemom i planom pisanja kao procesom. Planom sadržaja učenik se upoznaje sa konceptima koji se tiču predmeta pisanja. Plan konteksta podrazumeva poznavanje konteksta u kome će se tekst čitati uključujući i čitaočeva očekivanja. Plan jezičkog sistema nosi svoju kompleksnost u smislu odgovarajuće gramatike i stila. Poslednji plan, pisanje kao proces, naglašava njegovu kreativnost i nepredvidivost. To nije linearni proces u kome pisci slede oštro određene faze planiranja, organizovanja, izrade i revizije teksta. To je proces čije se faze mogu ponavljati, jer se pisac često vraća na neku fazu tokom pisanja da bi rešio promene koje su se pojavile.

Što se samog pisca tiče, on u ovoj fazi treba da odgovori na sledeća pitanja: šta je svrha pisanja i kome se tekst upućuje. Kada prikupi sve informacije, pisac će morati da odluči o odgovarajućem okviru za tekst, da proveri tehničke termine i pripremi se za narednu fazu pisanja. Neka dela zahtevaju veću pripremu, dok druga mogu biti napisana manje-više spontano.

Sledeća faza je skiciranje i izrada teksta. Ne postoji oštra granica između prethodne i ove faze u procesu pisanja. Za pojedine pisce, skiciranje je način generisanja ideja. Pisac započinje da organizuje svoje misli u logičan sled, prevodi ideje u reči i tako stvara preliminarnu verziju teksta. Pisanje teksta je samo jedan deo u ciklusu, a trenutak kada se pisac odluči da otpočne rad nije trenutak kada je proces pisanja zaista započeo. On započinje kada pisac stekne iskustvo i dobru pripremu. Dugoročna priprema omogućava piscu da nadgleda, kontroliše i procenjuje dok piše.

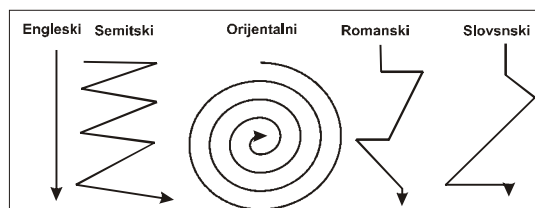
Faza skiciranja i izrade teksta ne označava završnu tačku pisanja. Pisci neprestano iščitavaju ono što su napisali i ispravljaju da bi postigli jasnost izraza i činjeničnu i gramatičku preciznost. To vodi u sledeću fazu revizije i prilagođavanja. Obično se izvrši više od jednog ciklusa revizije i redigovanja pre nego što je konačna verzija gotova. Revizija je inkorporirana u proces pisanja i dosta se razlikuje od onoga što se dešava prvoj skici piščevog dela. U reviziji se razmatraju pitanja teze, sadržaja, argumentovanja, uopšte koliko jasno i efektno je pisac preneo svoje ideje do čitaoca. Pri redigovanju se razmatra gramatika, ortografija, i ostali površinski elementi dela. Ono se ostavlja za kraj, jer se ne sme dozvoliti da se pitanja gramatike

mešaju sa kreativnom energijom u toku izrade dela.

Poslednja faza u procesu pisanja je ocenjivanje. I u ovoj fazi je uloga nastavnika dominantna. Ukoliko je primenjen princip *pisanja da bi se ovladalo materijom* onda učenici od nastavnika očekuju nedvosmisleni, jasnu informaciju u vezi da jezikom koji su koristili. Kod drugog principa koji podrazumeva *ovladavanje veštinom pisanja* takav odgovor im nije dovoljan. U ovom slučaju nastavnik može imati četiri uloge: ulogu publike, pomoćnika, ocenjivača i ispitivača. U ulozi publike, nastavnik se ponaša kao čitalac, on procenjuje da li je tekst interesantan i lak za čitanje. On komentariše kao čitalac, a ne kao sudija i ocenjivač. Nastavnik kao pomoćnik radi zajedno sa učenicima. On vidi pisanje kao proces u progresu i pomaže učeniku da upotrebi i proširi svoje znanje, upućuje ga na najbolji žanr, najadekvatniji jezik i slično. Na ovaj način on stvara zajednicu pisca i čitalaca. Kao ocenjivač, nastavnik daje komentar na piščevo ukupno izvođenje, jače i slabije tačke rada. Kao ocenjivač, nastavnik daje komentar na piščevo ukupno izvođenje, jače i slabije tačke rada. Nastavnik kao ispitivač obezbeđuje što objektivniji zadatak i bazira svoje predavanje na eksplicitnom kriterijumu. Ocena koju na kraju daje ukazuje na to šta učenik može da uradi kao pisac.

3. PISANJE U ENGLESKOM JEZIKU: TO THE POINT

Pisati na stranom jeziku je još složeniji i zahtevniji proces. Pisac pored svega navedenog vezanog za fazu pisanja, treba da svoje misli stilski organizuje i oblikuje u obrasce i šeme pisanja koji su karakteristični za engleski stil pisanja.

Slika 1 – Različite šeme pisanja

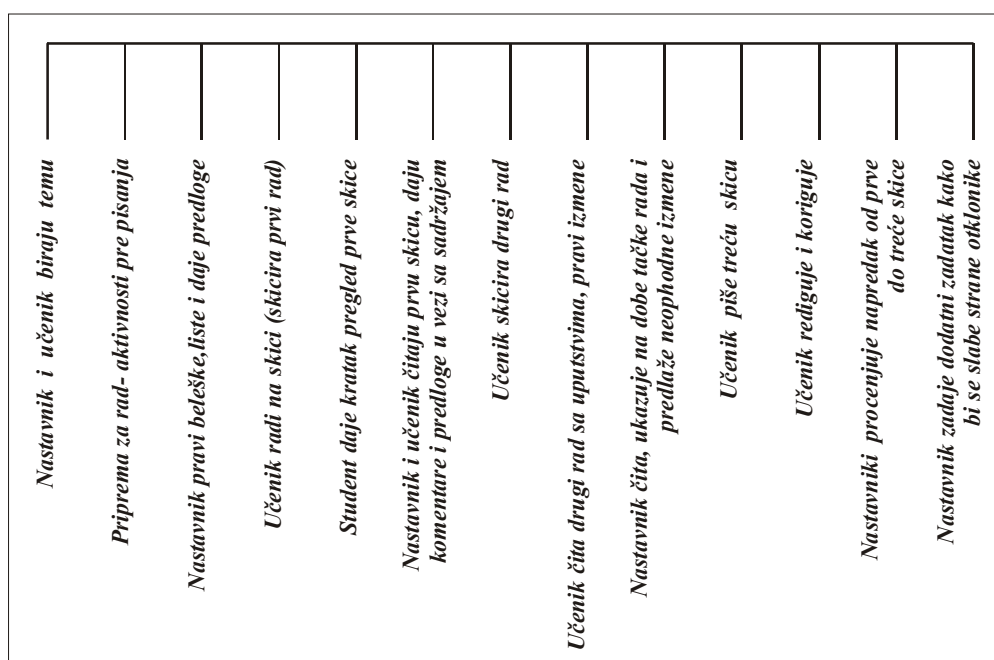
Engleski stil pisanja tzv. *to the point* podrazumeva konkretno iznošenje činjenica ideja, bez okolišanja i preopširnosti (slika 1). Ovde je, ponovo, uloga nastavnika od neprocenjivog značaja. Nastavnik mora jasno, nedvosmisleno, da učenicima prikaže šeme pisanja u engleskom jeziku, da navede najčešće reči i izraze kojima započinju celine određenih tipova eseja. Takođe mora napraviti komparativnu analizu stilova pisanja na maternjem

i engleskom jeziku naglašavajući razlike. S tim u vezi izveden je ogled u Drugoj kragujevačkoj gimnaziji, gde je u jednom odeljenju dat jasan šematski prikazan određeni tip argumentativnog i diskursivnog eseja kao i njihova konkretna primena. U drugom odeljenju instrukcije su vrlo nejasno, usmeno, date. Naliza radova učenika je pokazala da su učenici u odeljenju gde su tipovi eseja jasno prikazani bolje organizovali svoje misli i ideje poštujući datu formu. U drugom odeljenju, radovi su bili prilično haotični, čak su pojedini učenici odustali od pisanja rekavši da im je teško da se izraze. Na osnovu oglada možemo zaključiti da kvalitetnom pisanju u nastavi engleskog jezika doprinosi jasna komparacija stilova pisanja kao i

jasna uputstva vezana za striktno forme engleskog eseja.

4. STRATEGIJE ZA UNAPREĐENJE PROCESA PISANJA

Od velikog značaja je naći strategije kojima se obezbeđuju konstruktivni komentari na preliminarne verzije rada, jer bi se time eliminisale greške pre nego što je rad konačan. Ovim se, takođe, razgraničavaju uloge nastavnika, a učeniku su jasni komentari koje dobija od nastavnika. Reims, stoga predlaže sledeću šemu pisanja koja obezbeđuje izradu dela i usku interakciju nastavnika i učenika.

Slika 3 Šema pisanja

Ovakvom organizacijom procesa pisanja pred učenike se postavljaju jasniji zahtevi i daje im se više prilika da greške isprave pre nego što rad bude okončan. Nastavnik, sa svoje strane, stiče bolji uvid kako učenik kao pojedinac piše, šta su jače strane, a na čemu učenik treba više da radi.

Podučavajući veštinu pisanja nastavnik se suočava i sa svojim ideološkim pozicijama i nenamerno izlaže svoje viđenje jezika koji predaje. On mora uspešno da pomiri osnovno znanje jezika i tehnike kojima će to znanje oblikovati. Samo da taj način će njegov rad biti uspešan, a učenik postati plodonosan pisac.

7. ZAKLJUČAK

Naučiti kako se piše nije samo pitanje ortografske veštine. To je proces koji uključuje ovladavanje novim kognitivnim i društvenim odnosima. Biti lišen prilika da se nauči pisanju, za pojedinca znači biti isključen iz spektra društvenih uloga od kojih se neke povezuju sa prestižom i moći. Stoga je uloga nastavnika od neprocenjive važnosti.

LITERATURA

- [1] Tribble, C., (1996), Writing, Oxford University Press, Oxford
- [2] Richards C. J., Renenadaya A. W., (2002): Methodology in Language Teaching, Cambridge University Press, Cambridge